

Taalbeleid

Laatste update: februari 2025

Verklarende woordenlijst

IPC	International Primary Curriculum Internationaal curriculum primair onderwijs
IMYC	International Middle Years Curriculum Internationaal curriculum voortgezet onderwijs
IB DP	International Baccalaureate Diploma Program Internationaal Baccalaureaat - eq. vwo
ERK-niveau	Europees Referentiekader. Het ERK beschrijft taalvaardigheid op een schaal van niveaus van A1 voor beginners tot C2 voor degenen die een taal beheersen (Cambridge English, 2017). Bij DENISE gebruiken we de ERK-niveaus om het taalniveau van de leerlingen te beschrijven.
JIJlvs	Een toets van Bureau ICE, een online toetsstelsel, dat het ERK-niveau van de leerling bepaalt (toets.nl, 2017).
NT2	Nederlands als tweede taal
EAL	Engels als tweede taal
TVO	Taalklas Voortgezet Onderwijs
mavo	Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
havo	Hoger algemeen voortgezet onderwijs
vwo	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs (bestaat niet op DENISE)

Inhoudsopgave

1. Visie taal DENISE	3
2. Huidige situatie DENISE	4
Doel en vormgeving taalbeleid	4
Inrichting DENISE	4
SWOT-analyse taalbeleid	6
Taal van instructie en communicatie	8
3. Stand van zaken taalbeleid	10
Taalprofiel op DENISE	10
De Engelse taal	10
De Nederlandse taal	12
Andere talen	14
Overzicht taaltoelating	14
Taaltesten	15
Moedertaal - Taalvriendelijke School	15
Huidige taalontwikkelingen	16
Taalondersteuning	16
Taaldocenten	17
APA-bronvermelding	17
4. Gewenste situatie, doelen en actieplan	17
Gewenste situatie	17
Doelen	18
Actieplan taalbeleid	18
Verantwoordelijkheid implementatie actieplan	19
5. Activiteitenplan	19
Evaluatie en communicatie	21
Bronvermelding	22

1. Visie taal DENISE

Op DENISE bieden we internationaal onderwijs aan voor leerlingen van over de hele wereld. Leerlingen met verschillende achtergronden, uit verschillende culturen en met verschillende moedertalen leren samen in één klas. Ons doel is om leerlingen voor te bereiden op een succesvolle deelname aan een diplomaprogramma in de Nederlandse of Engelse taal. Daarom ligt de belangrijkste focus bij DENISE op taalverwerving en -ontwikkeling. Op DENISE zijn alle leraren taaldocenten, omdat wij geloven dat alle leraren verantwoordelijkheid dragen voor de taalverwerving van onze leerlingen.

Taal maakt de onafhankelijkheid van onze leerlingen mogelijk: met de taal kunnen leerlingen studeren, verbindingen leggen met andere leerlingen en participeren in de Nederlandse samenleving. Bij DENISE vinden we het belangrijk dat leerlingen een basiskennis van de Nederlandse taal verwerven. Om in een internationale omgeving te kunnen functioneren, is bovendien een goed begrip van de Engelse taal belangrijk. Daarom wordt een aantal vakken uit het IMYC-curriculum en alle vakken (behalve het vak Nederlands) in ons IB-diplomaprogramma in het Engels gegeven. Ten slotte moedigen we onze leerlingen aan om hun moedertaal in te zetten ten behoeve van het leren.

2. Huidige situatie DENISE

Doel en vormgeving taalbeleid

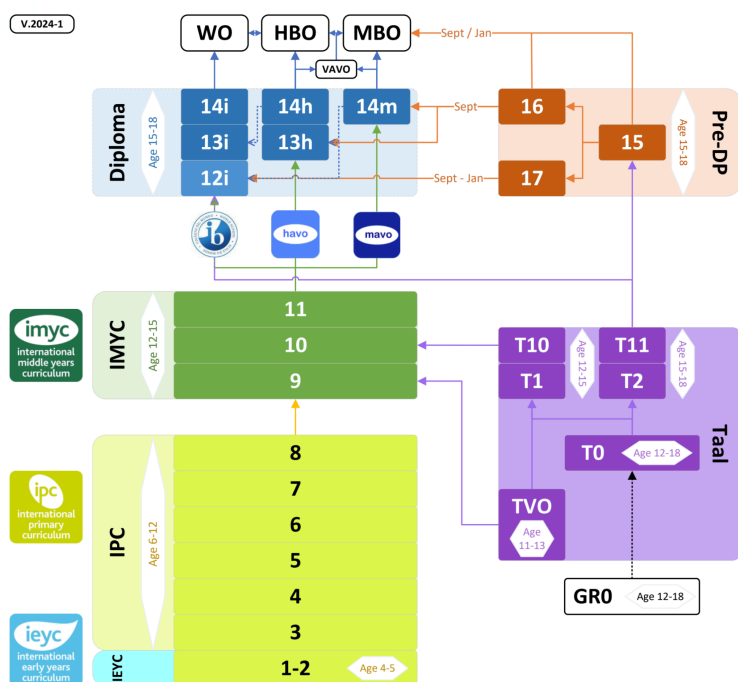
In het schooljaar 2014-2015 is er een projectgroep taalbeleid opgezet. Er is op dat moment met een taalbeleidsgroep een oriëntatie gemaakt van het taalbeleid. Door vele veranderingen binnen de school, heeft deze projectgroep een tijd stilgestaan. Aan het einde van schooljaar 2016-2017 is er een nieuwe taalbeleidsgroep met de taalcoördinator en verschillende docenten PO en VO. Samen hebben zij dit taalbeleid vormgegeven. Dit taalbeleid wordt elk schooljaar herzien.

Dit taalbeleid beschrijft hoe er op *De Nieuwe Internationale School Esprit* (DENISE) te Amsterdam met taal wordt omgegaan binnen de verschillende onderwijsprogramma's. Ook wordt onze visie op taal- en taalverwerving beschreven en wordt er aangegeven hoe wij leerlingen taalhelp bieden. Ten slotte wordt het taalbeleidsplan beschreven met daarin de activiteiten voor de komende jaren. Het taalbeleid in ons basisonderwijs staat uitgebreider beschreven in het Taalbeleidsplan PO DENISE - 2022-2026.

Inrichting DENISE

De vijf DENISE-programma's

Op DENISE zitten leerlingen van 4 tot en met 18 jaar. DENISE biedt vijf verschillende programma's aan, zodat elke leerling op zijn eigen behoeften en persoonlijke keuzes kan worden bediend. Dit taalbeleid heeft betrekking op alle DENISE-programma's, met uitzondering van het DENISE Primary-programma.

Schoolstructuur DENISE

0. De plaatsingsgroep - groep 0 - leeftijd 12-18 jaar

Leerlingen tussen de 12 en 18 jaar die weinig of geen Nederlands spreken, starten in een intakeklas genaamd groep 0. In groep 0 proberen we zoveel mogelijk informatie over de leerling te krijgen door gesprekken te voeren met ouders, leerling, toetsen te maken en het observeren van het gedrag van de leerling in de klas. Na groep 0 gaat de leerling naar het Mundus College (niveau vmbo bb/kg of praktijkonderwijs) of naar DENISE met uitstroom naar mavo/havo/IB DP.

1. PO - groepen 1 t/m 8 - 4-11 jaar

De basisschool is een tweetalig (Nederlands-Engels) programma gebaseerd op het nationale Nederlandse Basiscurriculum en het International Primary Curriculum (IPC ¹) voor het basisonderwijs.

2. VO IMYC - groepen 9 t/m 11 - 12-14 jaar

De onderbouw op DENISE is een tweetalig (Nederlands-Engels) programma gebaseerd op het nationale Nederlandse onderbouwcurriculum (kerndoelen) en het International Middle Years Curriculum (IMYC ²).

3. VO pre-DP-programma - groepen 15 t/m 17 - 15-18 jaar

Het pre-DP-programma is het onderwijsprogramma van DENISE voor leerlingen van 15 jaar en ouder met het ERK-niveau B1 (Nederlands). Het doel van dit programma is om zich voor te bereiden op een diplomaprogramma. Alle vakken worden in het Nederlands aangeboden met uitzondering van het vak Engels.

4. Diplomaprogramma - groepen 12 t/m 14 - 15-18 jaar

Het diplomaprogramma bevat drie verschillende curricula die aansluiten bij de wensen en behoeften van onze leerlingenpopulatie en bij de missie en visie van DENISE. In 2015 startten we ons eerste Nederlandse mavo-diplomaprogramma in samenwerking met Mundus College en drie jaar later hadden we ons eigen mavo-DP (14m, eenjarig). In het schooljaar 2019-2020 zijn we gestart met onze eerste klas IB DP 1 (5 vwo) en in het schooljaar 2020-2021 is ons havo-diploma gestart. Leerlingen kunnen hun mavo-diploma in één jaar behalen (klas 14m), havo in twee jaar (klas 13h en 14h) en IB DP in drie jaar (klas 12i, 13i, 14i).

5. Taalprogramma - klassen TVO, T0 t/m T11 - 11-18 jaar

Het taalprogramma is bedoeld voor leerlingen vanaf 11 jaar en ouder die de Nederlandse taal niet voldoende beheersen. We onderscheiden drie niveaugroepen: 0-A1, A1-A2 en A2-B1. leerlingen krijgen minimaal 10 uur NT2 per week en alle overige vakken zijn er ook om de Nederlandse taal te leren.

¹www.grootleren_com/ipc/

²www.greatlearning.com/imyc/

Locaties

Wij bieden onderwijs aan:

- Op onze hoofdlocatie aan de Piet Mondriaanstraat 140 in Amsterdam.
- Vanaf schooljaar 2022-2023 hebben wij in samenwerking met Mundus College een nieuwe locatie geopend aan de Van Hallstraat 621, Amsterdam. Wij geven daar les aan onze 'groep-0' en niveaugroepen tot en met A1.
- Sinds schooljaar 2023-2024 hebben sommige klassen dagdelen les op een derde locatie aan de Orteliusstraat 28 te Amsterdam.

Organisatie en bijeenkomsten

- Waarnemend rector Jenno van der Wal
- Waarnemend conrector Amanja Doek
- Afdelingsleider IMYC/DP Amanja Doek
- Afdelingsleider taal, (pre-) IB DP Merel Kroese
- Afdelingsleiders PO Gabriella Brescia, Alexia Mavromatis, Jeffrey Post
- Taalcoördinator Imara Mud
- Coördinator Taalvriendelijke School Petra van der Geest
- Coördinator IMYC Coen van Wetering
- Coördinator IBDP Amy Poon

Bij DENISE komt de schoolleiding één keer per week samen. De verschillende afdelingen en secties komen wekelijks bij elkaar. Verder wordt er wekelijks een bijeenkomst georganiseerd door één van de coördinatoren of vaksectiehoofden. Ten slotte is er tien keer per jaar een 'bootcamp' (studiedag), waarbij het hele schoolteam (basis- en voortgezet onderwijs) samenkomt.

Beleidsstukken

Naast dit taalbeleidsplan heeft DENISE verschillende andere beleidsstukken. Relevant voor ons taalbeleid, zijn het aannamebeleid en het toetsbeleid. Er wordt in dit plan verwezen naar deze beleidsstukken.

SWOT-analyse taalbeleid

Met betrekking tot het taalbeleid op DENISE is door de taalcoördinator, de afdelingsleider VO, de IB DP-coördinator en twee VO-docenten in november 2017 een SWOT-analyse gemaakt. Hierin worden de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van het taalbeleid op DENISE beschreven. Deze analyse is geüpdatet in januari 2025.

<p>Sterktes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Docenten op DENISE zijn zeer betrokken, welwillend en gepassioneerd om leerlingen te helpen met hun taalontwikkeling. • Er zijn veel collega's met expertise en materiaal over Nederlands als vreemde taal en taalverwerving in het algemeen. • Elke docent moet taaldocent worden op DENISE. Dit is een van pijlers in de visie en staat opgenomen in onze DENISE-kijkwijzer. • Leerlingen krijgen in de taalklassen de kans om de Nederlandse taal te leren en worden in groepsverband voorbereid op een diplomaprogramma. • Sinds september 2017 werken de taalklassen bij NT2 met een taalportfolio, waardoor leerlingen verantwoordelijk worden voor hun eigen leerproces en ze beter inzicht krijgen in hun ontwikkeling. • In de hele school werken leraren met rubrics waarin ze feedback geven. Leerlingen krijgen zo inzicht in hun leerproces en ontwikkeling. Door de rubrics weten ze wat ze moeten oefenen. • Bij DENISE maken we gebruik van summatieve en formatieve toetsen. • Wij bieden een InCompany NT2-opleiding aan van de Vrije Universiteit, zodat docenten die NT2-docent willen worden hun certificaat kunnen behalen. • We hebben een TVO-groep waar leerlingen van 11-13 jaar in een kleine groep Nederlands kunnen leren met twee vaste docenten. • In de taalklassen zitten leerlingen voor Engels op niveau in de klas (beginners, halfgevorderden en native speakers). • Alle leerlingen kunnen in de bovenbouw het vak Frans, Arabisch, Turks of Spaans afsluiten als dit hun moedertaal is.
<p>Zwaktes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Niet iedere docent is een taaldocent. Er zijn nog steeds docenten die (bijna) geen rekening houden met het taalniveau van de leerling. Er zouden taalcoaches moeten zijn bij DENISE om de 'traditionele' leraren te helpen. We wilden dat NT2-docenten les zouden geven aan de andere docenten, maar we hebben niet genoeg NT2-docenten om dit te doen. • In de groep is er onvoldoende differentiatie (op taalgebied). • Soms moeten leerlingen vanwege pragmatische redenen (behoefte aan ruimte in een klas) naar de volgende groep. • Leerlingen in de taalklassen wisselen regelmatig van groep Engels, omdat er constant nieuwe leerlingen bijkomen in de taalklassen. • In de andere klassen krijgen leerlingen niet in niveaugroepen les, waardoor docenten Engels veel moeten differentiëren. • Leerlingen krijgen in de onderbouw Spaans, maar kunnen dit niet kiezen in de bovenbouw als het niet hun moedertaal is.

<p>Kansen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Kennis delen over taalverwerving. ● Het taalportfolio en de manier om de resultaten te rapporteren. ● Gebruik maken van expertise van andere scholen. ● Het expliciet maken van alle lessen met woordenlijsten, lesdoelen en toetsen. ● De vrijheid die we bij DENISE krijgen om initiatieven te nemen. ● Ontwikkel algemene DENISE-formats/documenten, met bijvoorbeeld: essaystructuren, woordenlijsten, taalbrokken etc.) ● Meer bijeenkomsten met als onderwerp taaldocentschap- en taalbeleid. ● Een helder taalplan voor docenten, met reflectie- en evaluatiemomenten. ● Meer 'taalworkshops' in een kortere tijd. ● Betere aansluiting van de taalklas naar een groep.
<p>Bedreigingen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Het hele jaar door veel nieuwe leerlingen ontvangen, tegelijkertijd proberen de school te ontwikkelen en kwaliteit te behouden. ● We hebben nog steeds leraren die niet zijn opgeleid / gewend om taalleerlingen les te geven. ● In de eindexamens mavo/havo wordt zeer moeilijk taalgebruik gebruikt. Probleem: leerlingen hebben het juiste denkniveau, maar kunnen dit vanwege hun taal niet aantonen. ● Als een leerling naar een andere school moet (omdat we het diplomaprogramma nog niet hebben of de leerling naar het mbo wil), krijgt hij geen taalhulp. ● Leerlingen met een hoog niveau Engels, maar niet een hoog niveau Nederlands die naar 12i (4 vwo) gaan en het niet halen, kunnen niet makkelijk uitstromen in verband met hun lage taalniveau Nederlands.

Taal van instructie en communicatie

PO

Leerlingen van de basisschool van DENISE krijgen les in het Nederlands en Engels. Ze krijgen drie dagen les in het Nederlands en twee dagen in het Engels. Dit kunnen wij bieden door gebruik te maken van *teamteaching*. Er zijn twee docenten (Nederlands en Engels) en twee taalassistenten (Nederlands en Engels) die beiden verantwoordelijk zijn voor het onderwijs in één groep. Op de Nederlandse dagen zal de communicatie met leerlingen in het Nederlands plaatsvinden en op de Engelse dagen in het Engels.

Taalprogramma, pre-DP programma & groepen 13h/14h/14m

In de taalklassen, het pre-DP-programma en de mavo- en havo-diplomaprogramma's (groep 13h en 14) communiceren docenten en leerlingen in het Nederlands (behalve de docenten Engels). De leerlingen in het taalprogramma moeten nog de Nederlandse taal leren, de leerlingen in het pre-DP bereiden zich voor op een Nederlands diplomaprogramma en de leerlingen in groep 13h, 14h en 14m volgen een Nederlands diplomaprogramma. Dat zijn de redenen waarom wij in deze curricula lesgeven en communiceren in het Nederlands.

IMYC

In het IMYC worden vijf vakken in het Engels gegeven (Engels, Science, P.E., Drama en Muziek) en vijf vakken in het Nederlands (Nederlands, NT2, Mens & Maatschappij, Wiskunde en LOB). Het vak Spaans wordt in het Nederlands-Spaans gegeven. De communicatie tussen docent en leerlingen verloopt bij de Engelse vakken in het Engels en bij de Nederlandse vakken in het Nederlands. In de vierde periode van het jaar worden de groepen 11 en 15 verdeeld over niveaugroepen op basis van het DP dat zij gaan volgen. Leerlingen die naar IB gaan, krijgen les in het Engels (behalve Nederlands) en leerlingen die naar het mavo of havo DP gaan, krijgen les in het Nederlands.

We hebben om twee redenen gekozen voor tweetalig onderwijs in het IMYC: we willen de leerlingen die moedertaalsprekers van het Engels zijn de kans geven hun moedertaal te blijven gebruiken en te ontwikkelen en we willen dat leerlingen die geen moedertaalsprekers van het Engels zijn, zo ook een kans hebben op het starten van ons IB DP dat geheel in het Engels wordt aangeboden.

Groep 12 & IB DP

In groep 12i, 13i, en 14i worden alle vakken in het Engels gegeven en verloopt de communicatie met docenten (binnen en buiten de klas) in het Engels, met uitzondering van de vakken Nederlandse Taal- en Letterkunde A en Nederlandse Taalverwerving B. Die vakken worden in het Nederlands gegeven en de communicatie met de docenten verloopt in het Nederlands.

Gebruik van de moedertaal - Taalvriendelijke School

DENISE is geaccrediteerd als Taalvriendelijke School. Dat betekent dat we leerlingen hun moedertalen niet verbieden, maar juist laten inzetten ten behoeve van het leren. Wij waarderen en respecteren het gebruik van de moedertaal van de leerlingen in de hele school. Als leerlingen bepaalde onderwerpen/woorden/zinnen niet begrijpen, stimuleren we

leerlingen om deze in hun moedertaal te vertalen. Daarnaast geeft onze coördinator Taalvriendelijke school regelmatig workshops met tips over de inzet van de moedertaal in de klas.

Communicatie met ouders

Communicatie met ouders, zoals ouderavonden of ouderbrieven, vindt bij DENISE altijd in twee talen plaats: in het Nederlands en in het Engels. We hebben voor deze twee talen gekozen omdat DENISE in Nederland is en ons IMYC-, groep 12- en IB DP-curriculum in het Engels wordt gegeven. Sinds twee jaar verzorgen wij steeds meer communicatie met ouders in verschillende moedertalen, zoals de ouderavond en ouderbrieven. Onze collega's die de moedertaal spreken, zorgen hiervoor. Dit gaat Nederlands en Engels om Spaans, Portugees, Arabisch, Turks, Oekraïens en Russisch. Dit omdat dit de meest gesproken talen zijn van onze leerlingen en zo ouders beter betrokken zijn bij school. We betrekken deze docenten ook vaak om te vertalen in gesprekken. Bij een oudergesprek waar we geen docent hebben die de moedertaal kan, zetten we een tolktelefoon in.

Verslagen (zie ook: Toetsbeleid)

Twee keer per jaar krijgen onze leerlingen uit de taalklassen een verslag alle overige leerlingen drie keer per jaar. In dit verslag is te zien welke levels leerlingen per leerdoel hebben behaald en hoe ze scoren op leerhouding. Wij willen dat iedere leerling zich op DENISE ontwikkelt. Daarnaast krijgt iedere student een persoonlijke feedbacktekst van de docent, waarin tips worden gegeven over hoe hij zich in het vak kan ontwikkelen.

Bij de Nederlandstalige curricula worden de verslagen in het Nederlands geschreven (behalve bij het vak Engels). In ons IB DP zijn de verslagen in het Engels geschreven. De feedbackteksten op de verslagen zijn bij de vakken *Nederlands*, *NT2*, *Nederlandse Taal en Literatuur A* en *Nederlandse Taalverwerving B* alleen in het Nederlands.

3. Stand van zaken taalbeleid

Taalprofiel op DENISE

Op DENISE worden er onder de leerlingen zeker 35 verschillende talen gesproken. Het grootste deel van de leerlingen heeft Engels, Oekraïens, Russisch, Arabisch, Turks, Spaans of Nederlands als moedertaal. Het grootste gedeelte van de leerlingen spreekt naast hun moedertaal ook Engels.

Van het personeel op DENISE komt het grootste gedeelte uit Nederland en heeft het Nederlands als moedertaal. We hebben ook personeelsleden met Engels, Spaans, Portugees, Arabisch, Hongaars, Oekraïens, Russisch, Zweeds, Fins, Roemeens of Italiaans als moedertaal. Alle docenten die Engelstalige vakken geven, beheersen het Engels op minimaal ERK-niveau B2.

De Engelse taal

Basisonderwijs (zie ook Taalbeleidsplan PO)

In het primair onderwijs krijgen de leerlingen zes uur Engelse les per week. In deze lessen wordt vooral aandacht besteed aan schrijf- en leesvaardigheid met de methode Oxford International English. De leerlingen die Engels als tweede taal hebben, krijgen voor een deel (3 van de 6 uren) extra begeleiding door een speciale taaldocent. Daarnaast worden tijdens de Engelse dagen de IPC-vakken en het vak rekenen in het Engels aangeboden.

We ontwikkelen een nieuw curriculum voor Engels in de basisschool. Wij willen ons onderwijs graag aanbieden op hetzelfde niveau als scholen met een internationaal Engels curriculum.

Voorgezet onderwijs

Alle leerlingen in het voortgezet onderwijs krijgen vier lessen Engels per week (50 minuten per les). Leerlingen die het nodig hebben, krijgen daarnaast EAL-lessen. In het IB DP krijgen leerlingen die English SL volgen drie uur Engels per week en leerlingen die English HL volgen, vijf lessen per week.

Taal- en pre-DP-programma & IMYC

De Engelse lessen in ons Taal- en pre-DP-programma worden op hetzelfde tijdstip gepland en alle leerlingen worden in een niveaugroep geplaatst. Aan het begin van het schooljaar worden alle leerlingen van DENISE getest op hun niveau van lezen. Op basis van deze resultaten en de leeftijden worden de leerlingen in een niveaugroep geplaatst. We hebben verschillende niveaugroepen, gebaseerd op de ERK-niveaus: 0-A1, A1-A2, A2-B1, B1-B2.

Het doel van de beginnersgroep is het verwerven van de Engelse taal. Leerlingen ontwikkelen hun woordenschat, grammatica, lees-, schrijf-, spreek- en luistervaardigheid tot niveau A2.

In de IMYC-groepen zitten de leerlingen met hun klasgenoten in de klas. Leerlingen analyseren taalkundige en literaire aspecten van de taal en moeten er hun mening over geven. Ze lezen en schrijven verschillende soorten teksten en geven reacties op die teksten. Alle onderwerpen zijn verbonden aan één IMYC-thema. Leerlingen die nog geen A2-niveau hebben voor Engels, volgen daarnaast EAL-lessen.

Diplomaprogramma's

In de groepen 13h en 14m/h is het doel van Engels is om de leerlingen voor te bereiden op het eindexamen. Groep 14m doet eindexamen lezen en schrijven, andere vaardigheden worden het hele jaar door getest. Groep 13h hoeft op het eindexamen alleen te lezen, maar laat de overige vaardigheden testen tijdens de schoolexamenweken in het jaar. De nadruk zal liggen op de voorbereiding en ontwikkeling van deze vaardigheden.

Groep 12i

Studenten komen in groep 12i zodra ze het ERK-niveau B2 (Cambridge English, 2017) bereiken op de vaardigheden lezen, luisteren, schrijven en spreken (zie *Toetsbeleid*). Omdat groep 12i en het IB DP in het Engels worden gegeven, hebben wij besloten dat onze leerlingen niveau B2 nodig hebben om in groep 12i te komen. De leerlingen die in groep 12i willen komen, moeten een portfolio maken en een intakegesprek houden in het Engels (zie: *toetsbeleid*). De IBDP-coördinator beslist of het niveau van de leerling hoog genoeg is om in groep 12i te starten.

Alle leerlingen van groep 12i volgen drie lessen Engels per week (niveau vwo 4). In dit vak bereiden studenten zich voor op het IB DP-vak *English Language and Literature*. Ze analyseren taalkundige en literaire aspecten van de Engelse taal en vormen daar hun mening over, ze lezen en schrijven verschillende tekstsoorten en leren hoe ze op die teksten kunnen reageren.

IB DP

In het IB DP bij DENISE kunnen studenten kiezen tussen verschillende vakken Engels:

- Engelse Taal- en Letterkunde A - Standaardniveau -> 3 lessen per week
- Engelse Taal- en Letterkunde A - Hoger niveau -> 5 lessen per week

De doelstellingen van *Engelse Taal en Letterkunde A* (International Baccalaureate, 2011) zijn om bij leerlingen inzicht te ontwikkelen in hoe taal, cultuur en context de manieren bepalen waarop betekenis in teksten wordt geconstrueerd en om studenten aan te moedigen kritisch na te denken over de verschillende interacties tussen tekst, publiek en doel.

Omdat onze leerlingen al het maximale niveau van het vak 'Ab initio' of *Engelse taalverwerving B* hebben bereikt, bieden wij deze vakken niet aan in ons IB DP.

De Nederlandse taal

Basisonderwijs (zie ook Taalbeleidsplan PO)

In de basisschool krijgen leerlingen acht uur Nederlands per week tijdens de drie Nederlandse dagen. In deze lessen wordt gewerkt aan de verschillende taaldomeinen. Op DENISE noemen we de verschillende taaldomeinen 'Taalwerkplaats'. Er wordt hard gewerkt aan een nieuw curriculum voor Nederlands, waarin we beogen om het onderwijs op het niveau van het regulier Nederlands curriculum aan te bieden.

De groepen 1 en 2 werken met de methode Schatkist (Taaltocht en Ankerverhaal). Voor de NT2-leerlingen wordt 'Woorden in Prenten' ingezet. Leerlingen ervaren het verhaal spelenderwijs. In groep 3 wordt gewerkt met de methode 'Veilig Leren Lezen'. Naast de methode worden (voor)leesboeken ingezet. In de groepen 4 wordt gewerkt vanuit de interesses van de leerlingen. Zij werken vanuit een driedaagse cyclus. Op de eerste dag maken zij gezamenlijk een mindmap gerelateerd aan IPC en daarna schrijven de leerlingen een eigen verhaal. De volgende dag wordt de les uitgebreid door het verhaal samen te lezen. Op basis van het verhaal worden wisselrijtjes om te lezen en spellingcategorieën

aangeboden. Op de derde dag is het begrijpend en verwerkend lezen. Deze cyclus komt iedere week terug.

In de groepen 5 tot en met 8 wordt begrijpend lezen groepsdoorbrekend aangeboden. Voor begrijpend lezen wordt de methode ' Nieuwsbegrip' als bronnenboek gebruikt. Deze lessen worden met 'Close reading' aangeboden. Daarnaast worden de taalleerdoelen aangeboden door één leesboek centraal te zetten en verwerkingsopdrachten daaraan te koppelen. Daarnaast worden in de groepen 5 tot en met 8 Snappet ingezet. De leerdoelen van Snappet worden gebruikt in eigen ontworpen lessen.

Voortgezet onderwijs

Taalklassen

De taallessen op DENISE (klassen T0, T1, T2, T10, T11) zijn gebaseerd op de ERK-niveaus. De inhoud van de lessen NT2 is gebaseerd op het niveau Nederlands van de leerlingen. Leerlingen krijgen:

- T0 - niveau 0-A1 - 15 lessen NT2 per week
- T1, T2 - niveau A1-A2 - 12 lessen NT2 per week
- T10, T11 - niveau A2-B1 - 10 lessen NE/NT2 per week

Hoe hoger een leerling in een taalklas komt, hoe meer andere vakken hij krijgt. In T0/T1/T2 krijgen leerlingen alleen vakken waar de Nederlandse taal minder nodig is, zoals Muziek, Drama, Wiskunde en Lichamelijke Opvoeding. In T10 en T11 krijgen leerlingen ook Mens & Maatschappij (= een combinatie van geschiedenis, aardrijkskunde en mondiaal burgerschap), Science (= combinatie van Biologie, Natuurkunde en Scheikunde) en Nederlands als eerste taal. Het doel van alle vakken in de taalklassen is het verwerven van de Nederlandse taal.

Bij NT2 zijn leerlingen in de taalklassen in schooljaar 2017/2018 begonnen met een taalportfolio. Leerlingen weten welke vaardigheden ze moeten doen om hun niveau Nederlands aan te tonen van A1 tot B1. De vaardigheden die ze al hebben bewezen, zullen zichtbaar zijn op hun verslag. Daarnaast maken wij gebruik van de online NT2-methode *DISK* als leidraad met daarnaast inzet van verschillende andere NT2-methodes om de leerlingen zoveel mogelijk te laten oefenen.

IMYC & pre-DP-programma

In IMYC en pre-DP krijgen leerlingen vier uur per week Nederlands. De leerlingen die het nodig hebben, krijgen drie uur extra NT2 per week. Het doel van het vak Nederlands is het vergroten van de taalvaardigheid in het Nederlands. De kern van het vak is het verwerven, gebruiken, presenteren en communiceren in het Nederlands (Boer, 2007). In groep 9 werken leerlingen aan het eerstejaarsniveau van mavo, havo of vwo. In groep 10 werken leerlingen aan het tweede jaar mavo/havo/vwo en groep 11 aan het derde jaar van een reguliere mavo/havo/vwo-opleiding. Alle lessen zijn verbonden met andere vakken door gebruik te maken van de IMYC-thema's. Het doel van het vak NT2 is het verwerven van de

Nederlandse taal. Studenten vergroten hun woordenschat, grammatica, lees-, schrijf-, luister- en spreekvaardigheid in het Nederlands. Alle leerlingen werken op hun eigen niveau.

Groep 12i

In groep 12 hebben we drie niveaugroepen voor Nederlands, drie uur is week:

- Nederlands B SL - Nederlands als tweede taal - niveau 0-A2
- Nederlands B HL - Nederlands als tweede taal - niveau A2-B1
- Nederlands A - Nederlands als eerste taal - niveau B2 of hoger

In Nederlands A bereiden leerlingen zich voor op IB DP *Nederlands Taal- en Letterkunde A*. Ze analyseren taalkundige en literaire aspecten van de Nederlandse taal en vormen er hun mening over, ze lezen en schrijven verschillende tekstsoorten en leren hoe ze op die teksten kunnen reageren. Het doel van het vak NT2 is de taalverwerving van de Nederlandse taal en een goede voorbereiding op het IB DP-vak *Nederlandse taalverwerving B*. Studenten ontwikkelen hun woordenschat, grammatica, lees-, schrijf-, spreek- en luistervaardigheid in het Nederlands.

Indien een leerling moedertaal Nederlands heeft of de Nederlandse taal beheerst op ERK-niveau B2 (Cambridge English, 2017), volgt de leerling Nederlands A. Het niveau Nederlands van de leerling bepalen wij door het maken van een JIJlvs-toets (toets.nl, 2017) over de vaardigheden lezen, schrijven, spreken en luisteren.

IB DP

In het IB DP bij DENISE kunnen leerlingen kiezen uit verschillende vakken voor Nederlands:

- Nederlandse Taal- en Letterkunde A - Standaardniveau -> 3 lessen per week
- Taalverwerving Nederlands B - Standaardniveau -> 3 lessen per week
- Taalverwerving Nederlands B - Hoger niveau -> 5 lessen per week

De doelstellingen van *Nederlandse Taal- en Letterkunde A* (International Baccalaureate, 2011) zijn dezelfde als die van *Engelse Taal- en Letterkunde A*: bij leerlingen inzicht ontwikkelen in hoe taal, cultuur en context de manieren bepalen waarop betekenis in teksten wordt geconstrueerd en studenten aanmoedigen om kritisch nadenken over de verschillende interacties tussen tekst, publiek en doel. De focus van *Nederlandse Taalverwerving B* ligt vooral op de Nederlandse taalverwerving en de ontwikkeling van de taalvaardigheid van de Nederlandse taal.

Omdat leerlingen bij DENISE in de taallessen en groep 12 al Nederlands leerden tot niveau A2/B1, bieden wij het vak *ab initio Nederlands* aan in ons IB DP.

Andere talen

Leerlingen uit groep 10 en 11 volgen drie uur per week het vak Spaans. In ons IB DP is het (nog) niet mogelijk om Taal B te kiezen, anders dan Nederlands. In het mavo en havo DP kunnen leerlingen Spaans, Frans, Turks of Arabisch kiezen als ze moedertaalspreker zijn.

Overzicht taaltoelating

In elke klas in het voortgezet onderwijs hebben leerlingen verschillende taalniveaus nodig om het vak te kunnen volgen. In de basisschool moeten leerlingen minimaal A2-niveau hebben om op DENISE te beginnen. Als hun Nederlands nog geen A2-niveau heeft, starten ze op een ISK om daar Nederlands te leren. Voor Engels is er in PO en VO geen minimaal taalniveau nodig. Leerlingen die moeite hebben met Engels, krijgen extra lessen en taalhulp.

In deze tabel staat het taalniveau dat leerlingen nodig hebben in het secundair onderwijs om in een klas te komen (*zie ook: Toelatingsbeleid*).

Klas	Minimaal ERK-niveau Nederlands	Minimaal ERK-niveau Engels
T0	0	0
T1/T2	A1	0
T10/T11	A2	0
9	B1	0
10	B1	A2
11	B1	A2
12i	Nederlands als tweede taal - A1 Voor Nederlands A - B2	B2
13i/14i	Nederlands als tweede taal - A2 Voor Nederlands A - B2	B2
13h/14h	B2	B1
14m/15	B1	A2

Voor het IB DP hebben we de niveaus bepaald, op basis van de benchmarks van de DP-taalvakken met het ERK-niveau die IB in 2016 heeft gemaakt.

Taaltesten

Om de taalontwikkeling van onze leerlingen in beeld te brengen, maken wij gebruik van JIJivs-toetsen (Bureau ICE) voor Nederlands en Engels. Zoals je in bovenstaande tabel kunt zien, kunnen leerlingen de taalklassen verlaten met ERK-niveau B1 voor Nederlands. Docenten Nederlands gebruiken de toetsen om het niveau van individuele leerlingen te achterhalen, naast het werk dat leerlingen maken in de klas en voor hun taalportfolio.

Voor Engels testen we de leerlingen ook met JIJvs-toetsen. Aan het begin van het jaar doen de leerlingen de tests lezen en luisteren om ze in de juiste niveaugroep te plaatsen. Ook testen wij de leerlingen met JIJvs-toetsen of zij naar ons diplomaprogramma willen. Voor andere talen gebruiken we nog geen JIJvs-testen.

Moedertaal - Taalvriendelijke School

Bij DENISE ondersteunen leraren leerlingen om hun moedertaal op verschillende manieren te gebruiken:

- Om de kennis van de leerlingen over een bepaald onderwerp te bepalen, starten docenten regelmatig met een startopdracht. Deze opdracht kan een brainstorm zijn, een mindmap maken of een woordweb. Leraren bij DENISE vragen de leerlingen om deze startopdracht in hun moedertaal te maken. Dit kan op papier worden geschreven of zelfs in kleine groepen worden besproken, afhankelijk van de groepen moedertaalsprekers die in één klas zitten.
- Bij onderzoeksopdrachten, bij vakken als TOK, Geschiedenis of Aardrijkskunde, ondersteunen docenten de leerlingen bij het gebruik van bronnen uit verschillende landen. De leerlingen kunnen ervoor kiezen een bron uit hun land van herkomst te gebruiken, om zo hun moedertaal te kunnen blijven lezen.
- In verschillende lessen wordt aan de leerlingen gevraagd om hun verschillende culturen en talen met elkaar te delen. Dit kan het delen van eten, literatuur of kunst zijn, maar leerlingen voeren ook voortdurend discussies in de lessen waarbij ze de perspectieven uit hun eigen land delen.
- In TOK bespreken leerlingen of taal iemands wereldbeeld bepaalt en gedachten beïnvloedt. In deze lessen delen leerlingen verschillende woorden, zinnen en uitdrukkingen uit hun moedertaal.
- Bij alle vakken kan aan de leerlingen van DENISE worden gevraagd een woordenlijst in hun schrift te maken. Leraren moedigen leerlingen aan om de moeilijke woorden per onderwerp in hun moedertaal op te schrijven.

In groep 12i hebben de mogelijkheid om hun moedertaal te ontwikkelen in het vak *Taal en Letterkunde A (self taught)*. Deze pilot is begonnen in schooljaar 2024-2025. Het doel is om uiteindelijk ook in het IB DP het vak SSST aan te bieden (moedertaal met zelfstudie).

Huidige taalontwikkelingen

DENISE verandert voortdurend om de taalontwikkeling van de leerlingen te verbeteren. Sinds de start van DENISE hebben we al verschillende zaken in de school aangepast:

- Wij bieden andere talen aan dan Nederlands en Engels. Leerlingen kunnen kiezen uit Frans, Spaans, Turks of Arabisch.
- Wij bieden NT2 en EAL aan in alle klassen. Op onze school is taalondersteuning erg belangrijk. Sinds schooljaar 2017-2018 bieden wij taalhulp aan in het Engels (EAL) en Nederlands (NT2).
- Alle docenten zijn taaldocenten bij DENISE. Wij vinden het erg belangrijk dat al onze docenten taaldocenten zijn. Om dit te realiseren organiseren wij gedurende het jaar verschillende taalworkshops, georganiseerd door de taalcoördinator en andere taaldocenten.

Er zijn nog steeds dingen die we willen veranderen, zie ook de SWOT hierboven, want de belangrijkste obstakels voor de taalontwikkeling van onze leerlingen zijn:

- De stap van een taalklas naar een groep is te groot. Het taalniveau Nederlands is in een groep te hoog en te laag voor de leerlingen.
- Leerlingen werken vanwege de taal onder hun niveau in verschillende vakken. Bij wiskunde leren ze bijvoorbeeld eerst de Nederlandse taal voor wiskunde en daarna beginnen ze met wiskunde op hun niveau.
- Leerlingen moeten de ontwikkeling van andere vakken stopzetten, omdat ze Nederlands moeten leren. Alleen leerlingen die naar 12i gaan, kunnen op hun niveau blijven leren.
- Leerlingen hebben moeite met de eindexamens, vanwege het taalgebruik. Ze hebben vaak wel het juiste denkniveau, maar niet het juiste taalniveau om de examens te kunnen halen.

Taalondersteuning

Basisonderwijs

Leerlingen in het basisonderwijs krijgen taalhulp van onderwijsassistenten. Er werken verschillende onderwijsassistenten in het basisonderwijs die de leerlingen helpen met Nederlands of Engels. Zo is het mogelijk om in de klas te differentiëren en leerlingen individueel te helpen met hun taalvaardigheid.

Voortgezet onderwijs

Alle leerlingen die niet in de taalklassen zitten, kunnen twee/drie uur per week het vak NT2 krijgen. Ze krijgen daar taalondersteuning in het Nederlands. Wij willen dat alle leerlingen die daar behoefte aan hebben NT2 als extra vak krijgen, omdat ze net Nederlands hebben geleerd maar nog niet vloeiend zijn.

Momenteel is er bij DENISE geen remedial teacher of logopedist werkzaam. Als leerlingen gespecialiseerde hulp nodig hebben, vragen wij ons leerlingondersteuningsteam om hulp voor de leerlingen buiten school te regelen (*zie ook: SLS-beleid*).

Taaldocenten

Bij DENISE zijn we van mening dat elke docent een taaldocent moet zijn. Het docententeam is verantwoordelijk voor de taalontwikkeling van onze leerlingen. Om leraren te helpen taaldocenten te worden, bieden we workshops over het lesgeven aan taalleerders. We hebben geformuleerd wat taaldocenten bij DENISE minimaal zouden moeten doen.

Een taalleraar op DENISE ...

1. behandelt iedere les expliciet de 'vakwoorden' en 'schoolwoorden'.
2. past de spreekwijze aan, afhankelijk van het taalniveau van de leerlingen.
3. controleert voortdurend of studenten de leerstof begrijpen.

Met deze basiskwaliteit gaan afdelingsleider momenteel na welke docenten geen taaldocenten zijn, zodat we voor hen de juiste hulp kunnen bieden.

Docenten in groep 12, IMYC en IB DP moeten de Engelse taal op een hoog niveau beheersen, omdat wij die programma's in het Engels geven. Als docenten de taal Engels niet op dat niveau beheersen, bestaat voor hen de mogelijkheid om een *Cambridge-cursus* Engels te volgen via de taalcursussen die door *Esprit Scholen* worden georganiseerd. Deze cursussen worden tweemaal per jaar aangeboden.

APA-bronvermelding

Bij DENISE moeten alle studenten in APA-stijl naar hun bronnen verwijzen. Bij het vak TOK en tijdens de mentorlessen worden studenten getraind in het leren gebruiken van APA-referenties. We hebben een document gemaakt met uitleg over de APA-referentie (Achterbergh, 2017). Studenten kunnen dit document vinden op de website (denise.espritscholen.nl) of in ManageBac. Ook hebben we voor studenten een iBook gemaakt over plagiaat, academische eerlijkheid en het schrijven van een APA-bibliografie. Studenten kunnen de iBook gebruiken als ze een schrijfpodracht moeten maken.

4. Gewenste situatie, doelen en actieplan

Gewenste situatie

Op DENISE willen we dat leerlingen ondanks de taalachterstand een diplomaprogramma op het juiste niveau kunnen volgen. In onze ideale school willen we dat onze leerlingen les krijgen op hun taalniveau, zodat ze iedere les goed kunnen volgen. Degene die hiervoor verantwoordelijk is, is de docent.

Doelen

Op basis van onze wenselijke situatie zijn er vijf hoofddoelen geformuleerd voor het taalbeleid bij DENISE. Wij maken onderscheid tussen langetermijndoelstellingen en kortetermijndoelstellingen.

Doelstellingen op lange termijn

1. Vergroot het aantal studenten dat op eigen niveau kan starten met een diplomaprogramma naar 80%.
 - 1.1. Vergroot het tekstbegrip en de woordenschat, in taal- en sociale onderwerpen.
 - 1.2. Bied structurele hulp aan leerlingen met taalachterstand.
 - 1.3. Vergroot het plezier van het leren van een taal.

Doelstellingen op korte termijn

2. Gebruik meer instrumenten om het taalniveau van de leerlingen te bepalen.
3. Help leerlingen met taalachterstand op een methodische manier.
4. Alle leraren worden taaldocenten.
5. Betrek ouders bij de (taal)ontwikkeling van de leerlingen.

Actieplan taalbeleid

Voor ieder doel hebben we verschillende actiepunten beschreven.

Actiepunten doel 1.1 - voor docenten

1. Leraren gebruiken lesmethoden die taalleerders helpen, bijvoorbeeld:
 - a. Preteaching - bijvoorbeeld: leraren bieden woordenlijsten/teksten/video's aan voordat de les begint.
 - b. Taalleerlingen krijgen hulp van moedertaalsprekers.
 - c. Alle docenten helpen de leerlingen met lees- en woordstrategieën.
2. Alle leerlingen gebruiken een schrift voor de nieuwe woorden. Docenten vragen de leerlingen elke les om de nieuwe woorden in hun notitieboekje op te schrijven.
3. Leraren beschrijven de school- en vakwoorden per vak en bieden deze in de les aan.
4. Leraren hangen posters in de klas met: schoolwoorden, leesstrategieën etc.
5. Docenten wisselen opdrachten, teksten en rubrics met veel tekst uit, om het niveau van de tekst te bepalen en de stof te verbeteren.

Actiepunten doel 1.2 - voor de school

1. Leerlingen krijgen indien nodig taalhelp in NT2 of EAL.
2. Leerlingen kunnen Remedial Teaching, een logopedist, training krijgen in faalangst en dyslexie.

Actiepunten doel 1.3 - voor het team

Ieder schooljaar worden er taalactiviteiten georganiseerd, zoals: 'Taalddorp', 'dag van de moedertalen', 'gedichtendag', workshops rollenspel, schoolkrant, bezoekers aan de bibliotheek.

Actiepunten doel 2 - voor de taalcoördinator/management

1. Breng in kaart hoeveel leerlingen niet het juiste taalniveau hebben om de lessen te volgen.
2. Leerlingen maken in de taalklassen gebruik van een taalportfolio.
3. Leerlingen doen JIJlvs-toetsen om hun niveau Nederlands en Engels te bepalen.
4. De niveaugroepen Engels worden geëvalueerd.
5. De docenten Nederlands/Engels krijgen informatie over de ERK-niveaus.

Actiepunten doel 3 - voor de docenten

1. De vaardigheden die leerlingen in het Nederlands leren, moeten in alle vakken worden toegepast. Denk bijvoorbeeld aan vaardigheden als: een samenvatting maken, leesstrategieën, schema's maken etc.
2. Bij alle vakken worden dezelfde tekstformats gebruikt. Deze formats zullen op de website staan.
3. Wij willen uniforme correctietekens gebruiken.

Actiepunten doel 4 - voor de taalcoördinator/management

1. Docenten krijgen drie keer per jaar een workshop over het lesgeven aan taalleerders.
2. Docenten die nog geen taaldocent zijn, krijgen een persoonlijke cursus.
3. Docenten differentiëren in de les op taalniveau.
4. De coördinatoren en vaksectiehoofden monitoren de taalacties in het team.
5. Dit actieplan zal worden geëvalueerd.

Actiepunten doel 5 - voor de ouders

1. De communicatie met ouders (ouderbrieven, verslagen, ouderavonden) zal tweetalig zijn (Nederlands/Engels).
2. De ouderbrieven komen op de website.
3. Ouders worden geïnformeerd over het taalbeleid en krijgen tips over hoe ze hun kinderen kunnen helpen met het leren van talen.
4. DENISE biedt een cursus Nederlands aan voor de ouders.

Verantwoordelijkheid implementatie actieplan

De taalcoördinator van DENISE is verantwoordelijk voor de uitvoering van het taalactieplan. Samen met de afdelingsleider wordt bepaald welke prioriteiten er zijn en hoe wij de uitvoering verzorgen.

5. Activiteitenplan

Op basis van bovenstaande doelen, is hieronder het activiteitenplan rondom taalbeleid binnen DENISE opgesteld.

Actiepunt	Te doen?	WHO?	Nodig zijn?	Andere actiepunten
1.1.1	Bied lesmethoden aan voor taalleerders	Taalcoördinator	Evaluatie	Maak tijd vrij voor de taalcoördinator om de lessen te observeren
1.1.2	Mentoren vragen hun leerlingen om een schrift te kopen. Leraren vragen de leerlingen om alle nieuwe woorden op te schrijven.	Mentoren / docenten	Controleer of iedereen een schrift heeft	Koop mogelijk papieren schriften voor de leerlingen
1.1.3	Vraag leraren om een lijst te maken van belangrijke woorden in hun vakken.	Taalcoördinator	Implementatie	
1.1.4	Taalposters in alle klaslokalen.	Taaldocenten	Ook andere taaldocenten doen hetzelfde	
1.1.5	Controleer en verbeter de lesstof op taalniveau.	Taaldocenten		
1.2.1	Rooster NT2/EAL voor alle leerlingen in.	Schoolleiding	Evaluatie	
1.2.2	Faalangstraining, Remedial Teaching, training dyslexie, logopedist	SLS-teram	Remedial Teaching / dyslexiehulp / logopedist.	SLS-team werkt aan snelle doorverwijzing.
1.3	Taalactiviteiten organiseren.	Taaldocenten		
2.1	Visualiseer de taalachterstand van studenten op verslagen.	Schoolleiding en taaldocenten.		
2.2	Gebruik taalportfolio	Docenten NT2	Evaluatie & verbetering	Portfolio in andere klassen.
2.2.1	Portfolio voor MM, Science & Nederlands in taalklassen.	Docenten Nederlands, MM en Natuurwetenschappen.	Implementatie.	Verbinding tussen curricula.

2.3	Structurele JIJlvs-testen Engels & Nederlands.	Docenten Nederlands en Engels.	Gesprek over de noodzaak van de tests.	
2.3.1.	Evaluatie niveaugroepen Engels	Docenten Engels en schoolleiding.		
2.4	Workshop beoordelen ERK-niveaus	Door Bureau ICE	Neem contact op.	
3.1	Maak een lijst met de belangrijkste vaardigheden Nederlands.	Docenten Nederlands.	Evaluatie	
3.2	Maak formats voor teksttypen.	Taaldocenten.		Dezelfde manier van werken.
3.3	Werk uniforme correctietekens uit en deel met de hele school	Taaldocenten		
4.1	Workshops over het leren van talen met behulp van: taalgerichtvakodnerwijs.nl	Alle docenten.	In de jaarplanning.	
4.2	Niet-taaldocenten krijgen een individuele training.	Taalcoaches.		
4.2.1	Leraren helpen elkaar met het taalgebruik in de klas.	Taaldocenten helpen andere docenten.		
4.3	Leraren maken onderscheid op taalgebied.	Alle docenten.		
4.4	Taalcoördinator en afdelingsleiders zien de leraren als taaldocenten met een observatielijst voor taaldocenten.	Taalcoördinator en afdelingsleider.		
4.5.1	Basiskwaliteit taalleraar gebruiken in ontwikkelgesprekken.	Schoolleiding	Evaluatie	
5.1	Alle verslagen in het Nederlands en Engels (behalve verslagen in IB DP)	Taalcoördinator + Schoolleiding		Verbeter verslagen.
5.2	Ouderbrieven op de website en in moedertalen.	Taalcoördinator & Administratie.		Verbeter de website.
5.3	Ouders worden geïnformeerd over het leren van talen.	Mentoren/coördinatoren	?	
5.4	Cursus Nederlands voor ouders	Docent NT2 & schoolleiding		

Evaluatie en communicatie

Het actieplan taalbeleid wordt geëvalueerd aan de hand van:

- online enquête onder docenten;
- gesprekken schoolleiding;
- beoordeling docenten;
- leerlingen bevragen.

De communicatie rondom het taalbeleid gebeurt op DENISE als volgt:

1. Docenten: tijdens O&O & Bootcamps
2. Ouders: via ouderbrief & ouderavonden.
3. Leerlingen: via mentorlessen & de website.

Bronvermelding

Achterbergh, M. (2017, april). *APA References – the basics for Denise students and teachers (EN&NL)*. Geraadpleegd op 20 april 2017, van:

<https://docs.google.com/document/d/1n5DrAT91VbHkQEBGWP8QULpQnrVamgMfcWInbzC2A18/edit#>

Boer, de M. (2007). *Concretisering van de kerndoelen Nederlands*. Geraadpleegd op 15 mei 2017, van:

http://taalunieversum.org/sites/tuv/files/downloads/slo_concretisering_van_de_kerndoelen_nederlands_2007.pdf

Doorlopende leerlijnen taal en rekenen (g.d.) *Niveauopbouw en toetslijn*. Geraadpleegd op 15 mei 2017, van: <http://www.taalenrekenen.nl/referentiekader/niveauopbouw/>

Europees Referentiekader Talen (2001). *De niveaubeschrijvingen*. Geraadpleegd op 20 april 2017, van: <http://www.erk.nl/docent/niveaubeschrijvingen/>

International Baccalaureate (2011, februari). *Language A: language and literature guide*. Geraadpleegd op 20 april 2017, van:

<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/0B3AptQk8o0aUTzhRMFhJamQxYmc>

Toets.nl (2017). *TOA, HÉT ONLINE TOETSSYSTEEM VOOR HET VOORTGEZET ONDERWIJS*. Geraadpleegd op 1 mei 2017, van:

<http://www.toets.nl/voortgezet-onderwijs/toa-online-toetssysteem>